

Hoofdpijnen Implementatieplan

Centraal ontwikkelde examens Taal & Rekenen MBO

Met ingang van februari 2009 wordt er gewerkt aan de invoering van centraal ontwikkelde examens taal en rekenen in het mbo. Hieronder worden de hoofdpijnen geschetst van het implementatieplan, de specificatie en detaillering van deze hoofdpijnen is vastgelegd in het Implementatieplan¹.

Bij de invoering van deze centraal ontwikkelde examens (hierna te noemen: **coe's**) wordt uitgegaan van de referentieniveaus voor taal en rekenen zoals deze naar verwachting vanaf augustus 2010 vastgelegd zullen zijn in de wet en opgenomen in de kwalificatiedossiers voor het mbo.

1 *Uitgangspunten implementatieplan*

Het traject van invoering van de coe's voor het mbo heeft als kenmerk een **stapsgewijs** proces waarbij het veld (de MBO-instellingen en docenten) betrokken wordt om tot vormen van centrale examinering te komen die **uitvoerbaar** is, aansluiten bij het onderwijs en op **draagvlak** kunnen rekenen in het veld. Dit betekent dat elke stap een terugkoppeling naar het veld omvat op grond waarvan een go/no-go beslissing genomen wordt over het vervolg en de inhoudelijke koers van het vervolg. Deze stappen en beslispunten zijn gedetailleerd geformuleerd in de fasering die opgenomen is in de uitgebreide versie van het Implementatieplan.

De staatssecretaris is verantwoordelijk voor de invoering van de centrale examinering. Het invoeringstraject gebeurt onder regie van een **stuurgroep** die door OCW ingesteld wordt en, naast OCW, bestaat uit leden vanuit de MBO Raad/AOC Raad/Paepon, de CEVO/CvE (CvE is College voor Examens; zie bijlage 1). Uiteindelijk is de staatssecretaris verantwoordelijk voor de te nemen beslissingen. De stuurgroep benoemt een **werkgroep** die de uitvoering van het invoeringstraject ter hand neemt. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers vanuit dezelfde organisaties als de stuurgroep, aangevuld met de toetsconstructeur. Daarnaast wordt er een **resonansgroep** ingesteld bestaande uit MBO docenten, experts op het gebied van taal en rekenen, vertegenwoordigers uit HBO, Colo en VNO/NCW. De resonansgroep wordt geraadpleegd over de tussentijdse resultaten en zonodig geconsulteerd bij het nemen van inhoudelijke beslissingen over de te ontwikkelen coe's.

De CEVO/CvE stuurt als projectleider het proces aan van het construeren en vaststellen van centraal ontwikkelde examens. De CEVO/CvE volgt daarbij de besluiten van de stuurgroep en sluit aan bij de werkwijze en procedures voor de centrale examens in het voortgezet onderwijs. Met het oog op deze coe's voor mbo worden binnen de CEVO/CvE specifieke voorzieningen getroffen: er zullen **secties** ingesteld worden met vertegenwoordigers uit het MBO veld die deze coe's vaststellen (zie bijlage 2).

Hoofdpijnen mbo 4 opleidingen

De stapsgewijze ontwikkeling bestaat er uit dat er eerst in samenwerking met het MBO-veld een mogelijk prototype gemaakt wordt van een examen rekenen en een examen taal. Dat prototype wordt voorgelegd aan het veld en op basis van de conclusies die daaruit getrokken worden, wordt besloten (juni 2009) welke onderdelen van taal en rekenen centraal getoetst worden en in welke contexten. Vervolgens worden er voorbeeldexamens gemaakt waarmee het veld kan oefenen en ervaring op kan doen. Op deze wijze voeren we via pilotexamens de coe's voor niveau 4 in met het volgende tijdspad in schooljaren:

- 2008-2009: ontwikkeling prototype examens en veldraadpleging prototypes
- 2009-2010: ontwikkeling voorbeeldexamens en veldraadpleging voorbeeldexamens
- 2010-2011: experimententen met voorbeeldexamens (onderwijsinstellingen kunnen oefenen)
- 2011-2012: pilotexamens (elke onderwijsinstelling participeert met substantieel aantal leerlingen)
- 2012-2013: pilotexamens (elke onderwijsinstelling en elke leerling participeert, leerlingen die examen behalen krijgen certificaat)
- 2013-2014: verplichte deelname aan examens met consequenties voor diplomering

¹ Implementatieplan centraal ontwikkelde examens in mbo, 12 februari 2009.

Opleidingen niveau 1 t/m 3

Voor mbo niveau 1 t/m 3 wordt in principe dezelfde invoeringsstrategie als bij mbo-4 gehanteerd, maar later in de tijd. Voordat hier definitief een besluit over wordt genomen zal in het voorjaar 2009 een nadere verkenning worden uitgevoerd naar de bij deze doelgroepen passende vormen van centrale examinering. De planning van het invoeringstraject voor niveau 1 t/m 3 wordt in augustus 2009 vastgesteld op basis van de uitkomsten van verkenning van de mogelijkheden van centrale examinering voor mbo 1 t/m 3 in de periode februari - juni 2009. Deze verkenning gebeurt in een **verkenningscommissie** (gezamenlijk voor taal en rekenen). De opdracht aan de verkenningscommissie betreft enerzijds het verkennen welke onderdelen van taal resp. rekenen uit de referentieniveaus van Meijerink zich lenen voor centrale examinering voor de opleidingen op niveau 1, 2 en 3. Anderzijds betreft het de vraag hoe deze centrale examinering het beste vorm kan krijgen passend bij deze opleidingen. Deze verkenningscommissie zal qua samenstelling equivalent zijn aan de ontwikkelcommissies (zie hieronder) voor niveau 4, aangevuld met een vertegenwoordiger vanuit COLO.

Op basis van de opbrengst uit deze opdracht wordt in de stuurgroep besloten welke onderdelen c.q. subdomeinen van taal resp. rekenen centraal en welke decentraal getoetst zullen worden per niveau en in welke vorm. Aan de hand hiervan wordt de implementatie verder ingevuld, met in principe een vergelijkbare fasering als bij mbo-4. Deze planning wordt in augustus 2009 opgeleverd.

2 Nadere invulling voor niveau 4 opleidingen

Fase ontwikkeling prototype 2008-2009

Een **ontwikkelcommissie** voor taal en een ontwikkelcommissie voor rekenen (bestaande uit ervaren docenten en deskundigen uit het mbo en experts op het gebied van taal resp. rekenen) gaat aan het werk om vanuit de referentieniveaus zowel voor taal als voor rekenen een prototype van een examen te maken. Het prototype zal voor taal betreffen: schrijven (incl. taalverzorging), lezen van zakelijke teksten, luisteren volgens referentieniveau 3F. Het zal **niet** de subdomeinen betreffen: spreek- en gespreksvaardigheid. Voor rekenen zal het prototype in principe de volgende domeinen betreffen van referentieniveau 3F: Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, Verbanden. Er wordt getoetst in een context die de deelnemer in het mbo aanspreekt (vanuit beroep of algemeen beroepsgericht perspectief en/of vanuit burgerschap). Voorlopig koersen we voor het prototype op 3 versies: techniek & landbouw, zorg & welzijn, economie & dienstverlening.

Dat **prototype** zal voorgelegd worden aan het mbo-veld en besproken worden op uitvoerbaarheid en draagvlak, m.b.t. inhoud en vorm van de examens. Mede op grond van de bevindingen bij het prototype wordt in augustus 2009 het implementatieplan nader geconcretiseerd met betrekking tot:

- keuze van de onderdelen en subdomeinen voor taal en rekenen die onderwerp zullen zijn van de coe's voor niveau 4,
- het aantal specifieke contextgebonden versies van de coe's.

De staatssecretaris neemt hierover definitieve besluiten.

Fase voorbeeldexamens 2009-2010, 2010-2011

In cursusjaar 2009/2010 gaat een **syllabuscommissie** (zie bijlage 2) aan het werk die de syllabus in concept redigeert. In deze syllabus wordt gespecificeerd welke onderdelen centraal getoetst worden en in welke contexten dat gebeurt. Deze syllabus geeft het veld informatie over hoe de coe's eruit zien en beoogt leraren in staat te stellen de deelnemers adequaat op de coe's voor te bereiden. Deze syllabus bepaalt anderzijds de inhoud van de **constructieopdracht** voor het te construeren coe. De concept-syllabus wordt door de syllabuscommissie geredigeerd, in concept voorgelegd aan het veld en daarna vastgesteld. De staatssecretaris keurt uiteindelijk de syllabus goed. In dezelfde periode kunnen scholen zich oriënteren op de toekomstige digitale coe's. Er worden ook **voorbeeldexamens** ontwikkeld waarmee scholen ervaring op kunnen doen en deelnemers kunnen laten oefenen. Daarmee worden ook experimenten gedaan rondom de digitale afname van de toetsen.

Fase van pilotexamen 2011-2012, 2011-2012

Het eerste pilotexamen wordt afgenomen in het schooljaar 2011-2012. Een substantieel aantal kandidaten legt het pilotexamen af en het wordt geëvalueerd met het veld. In 2012 wordt op basis van de evaluatie van pilotexamens van 2011-2012 besloten of de aangewezen onderdelen voor de coe's taal en rekenen gewijzigd moeten worden. Als dat het geval is komt er een nieuwe syllabus voor 2013-2014 e.v.

Vorm van examinering

Centraal ontwikkelde examens: digitaal en eventueel papier

Gestreefd wordt naar maximale flexibiliteit voor de scholen bij de afname van de coe's. Daarvoor is digitale toetsing de aangewezen weg. Net als bij de centrale examens in het voortgezet onderwijs zal gewerkt worden met ExamenTester, een door Cito ontwikkeld toetsprogramma voor digitale examens. De systeembeheerder van de school installeert ExamenTester op het netwerk, waarna iedere school de digitale examens zelf afneemt. Maximale flexibiliteit betekent on-line toetsing met toetsen die telkens automatisch en at-random samengesteld worden uit een toetsenbank. Zo ver zijn we nog niet. Voorlopig hebben we nog te maken met beperkingen die voortvloeien uit het waarborgen van de geheimhouding van de examens en ook draait ExamenTester niet op besturingssystemen als Linux en Mac. Naast digitale coe's wordt er daarom de eerstvolgende jaren ook nog een papieren versie van het coe voor taal resp. rekenen beschikbaar gesteld.

De CEVO is begonnen met een Europese aanbesteding van de programmatuur voor de digitale centrale examens (ook voor v.o.). Dit moet een toetsprogramma opleveren dat op alle besturingssystemen draait en waarmee ook on-line afname mogelijk is, waarna OCW kan besluiten dat de coe's uitsluitend digitaal worden afgenomen.

De **digitale** coe's worden op de scholen afgenomen in **3 periodes van 2 weken** (nader te bepalen, uiterlijk augustus 2009). Binnen die aangewezen periode kan de school naar eigen rooster de digitale toetsen afnemen. De papieren toets wordt op één centraal aangewezen tijdstip binnen iedere periode afgenomen. Elke deelnemer mag binnen het aanbod van de school zelf bepalen wanneer het coe afgelegd wordt. De deelnemer kan maximaal één keer per periode het coe afleggen.

Een school die kiest voor digitale afname van de coe's heeft dus aanmerkelijk meer speelruimte dan een school die kiest voor papieren coe's. De flexibiliteit voor de scholen beperkt zich daarmee voornamelijk tot 3 periodes van 2 weken. Dit verwoordt echter niet het eindpunt van wat ons voor ogen staat, maar eerder wat met de huidige kennis realistisch is als koers voor 2014.

Uitgangspunt is dat er van ieder coe taal resp. rekenen meerdere versies komen. Een deelnemer in de sector techniek legt dus een ander coe af dan een deelnemer in de sector welzijn. In de versies van de coe's worden wel dezelfde vaardigheden getoetst, maar de versies verschillen op de contexten waarin de opgaven worden aangeboden.

Verantwoordelijkheid voor coe's

Er is per augustus 2010 een juridische basis voor de centrale examinering van taal en rekenen. Daaronder regelt per augustus 2010 een Examenbesluit MBO wat geëxamineerd wordt en dat CEVO/CvE verantwoordelijk is voor het tot stand doen brengen van die examens. In het wetsvoorstel aangaande het College voor Examens dat intussen aangenomen is in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, is als amendement toegevoegd dat de CEVO/CvE verantwoordelijk is voor de centrale examinering van taal en rekenen in het mbo.

De CEVO/CvE redigeert syllabi in syllabuscommissies als uitwerking en specificering van hetgeen centraal geëxamineerd wordt. Deze syllabi behoeven goedkeuring door de staatssecretaris. De CEVO/CvE stelt daartoe syllabuscommissies in en daarnaast secties. In beide is het veld vertegenwoordigd. De secties stellen jaarlijks de coe's vast (werkwijze is analoog aan die van v.o. met dien verstande dat er binnen de CEVO/CvE aparte voorzieningen voor deze mbo examens komen).

Correctie vindt geautomatiseerd plaats voor zover het computerscoorbare vragen betreft. De beoordeling van de open vragen gebeurt op de scholen door de examinatoren zelf. Een procedure met betrekking tot normering, tweede correctie en vaststelling van de behaalde uitslag wordt nader vastgesteld door OCW (uiterlijk in augustus 2010).

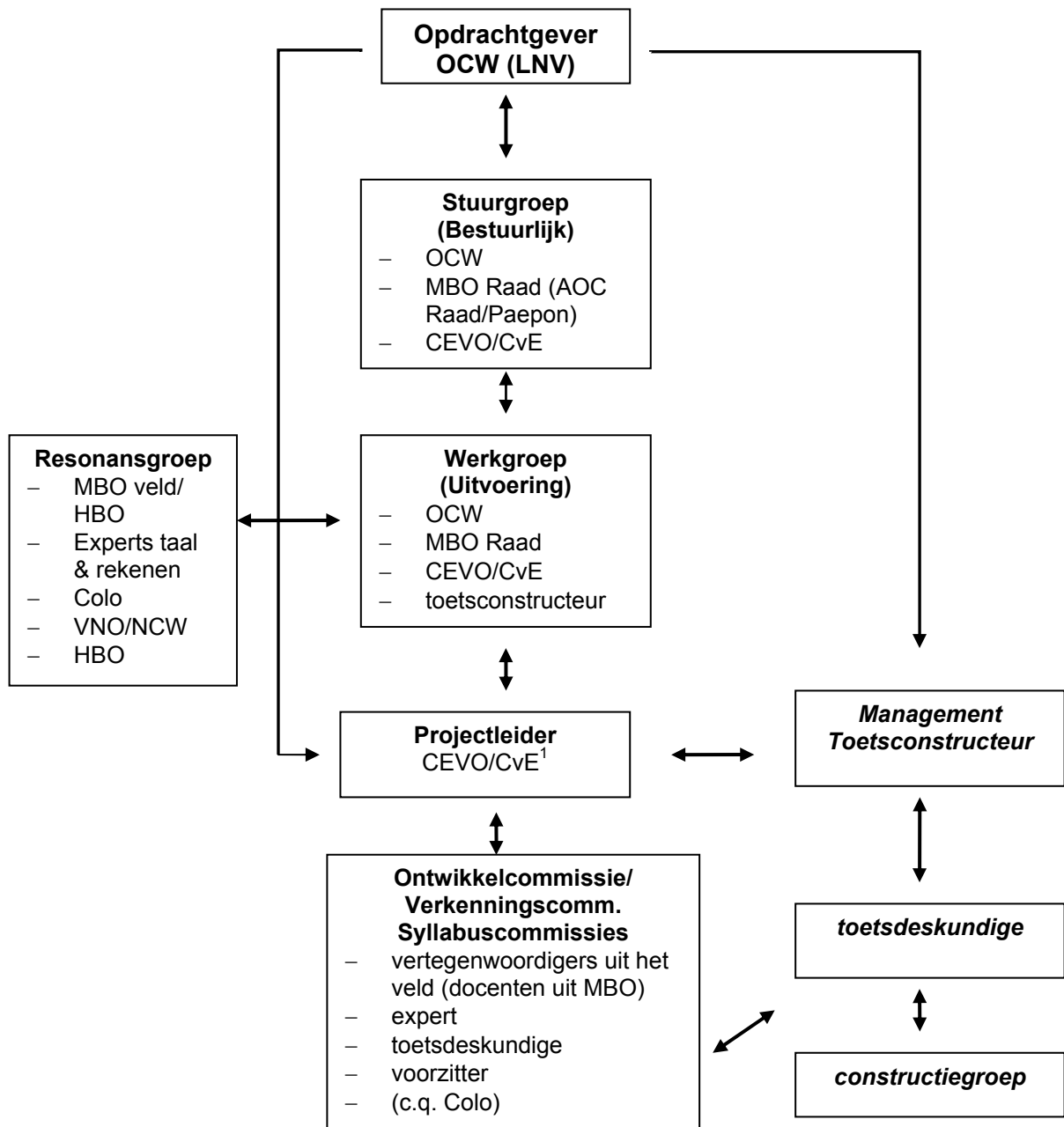
In aansluiting op de systematiek van de centrale examens in het voortgezet onderwijs heeft OCW voorlopig Cito aangewezen als toetsconstructeur in de ontwikkelfase van het traject van invoering (constructie van prototype en voorbeeldexamens).

Stappen invoeringstraject, Niveau 4

2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
<p>- Prototype examens worden ontwikkeld en veld wordt daarover geraadpleegd; (daarna besluit in stuurgroep over volgende stap)</p>	<p>- Oriëntatie voor scholen op digitale toetsen (o.m. voorlichtingsbijeenkomsten);</p> <p>- Voorbeeldexamens worden ontwikkeld op basis van prototype;</p> <p>- Syllabi 2011-2012 en 2012-2013 worden ontwikkeld en veld wordt daarover geraadpleegd;</p> <p>- Constructieopdracht voor 2011-2012 opgesteld op basis van syllabi;</p>	<p>- Scholen kunnen oefenen met voorbeeldexamens;</p> <p>- Simulatie van digitale afname op experimenteerscholen, met voorbeeldexamen;</p> <p>- Pilotexamens 2011-2012 (papier en digitaal) worden ontwikkeld en vastgesteld;</p> <p>- Constructieopdracht examens 2012-2013 wordt opgesteld;</p>	<p>- Pilotexamens 2011-2012 (papier en digitaal) afgenomen en geëvalueerd met veld; Alle instellingen participeren met substantieel aantal deelnemers; deelnemer krijgt certificaat;</p> <p>- Pilotexamens 2012-2013 vastgesteld;</p> <p>- Syllabi 2013-2014 en 2014-2015 eventueel herzien (op basis van evaluaties 2011-2012);</p> <p>- Constructieopdracht 2013-2014 opgesteld op basis van evaluaties 2012;</p>	<p>- Pilotexamens 2012-2013 (papier en digitaal) afgenomen en geëvalueerd;</p> <p>Alle instellingen participeren met (zo mogelijk) alle deelnemers; deelnemer krijgt certificaat;</p> <p>- Examens 2013-2014 vastgesteld;</p> <p>- Constructieopdracht 2014-2015 opgesteld op basis van evaluaties 2012-2013;</p>	<p>- Examens 2013-2014 afgenomen, digitaal (papier zonnodig) deelname verplicht, met consequenties voor diplomering;</p> <p>- Examens 2014-2015 vastgesteld;</p> <p>- Syllabi 2015-2016 e.v wordt zonnodig herzien;</p> <p>- Constructieopdracht 2015-2016 opgesteld op basis van evaluaties 2014</p>	<p>Examens 2014-2015 afgenomen, digitaal (papier zonnodig) deelname verplicht, met consequenties voor diplomering;</p> <p>- Examens 2015-2016 vastgesteld;</p> <p>- Constructieopdracht 2016-2017 opgesteld op basis van evaluaties 2014</p>

Bijlage 1:

Rollen en verantwoordelijkheden tijdens het traject van invoering (fase1)

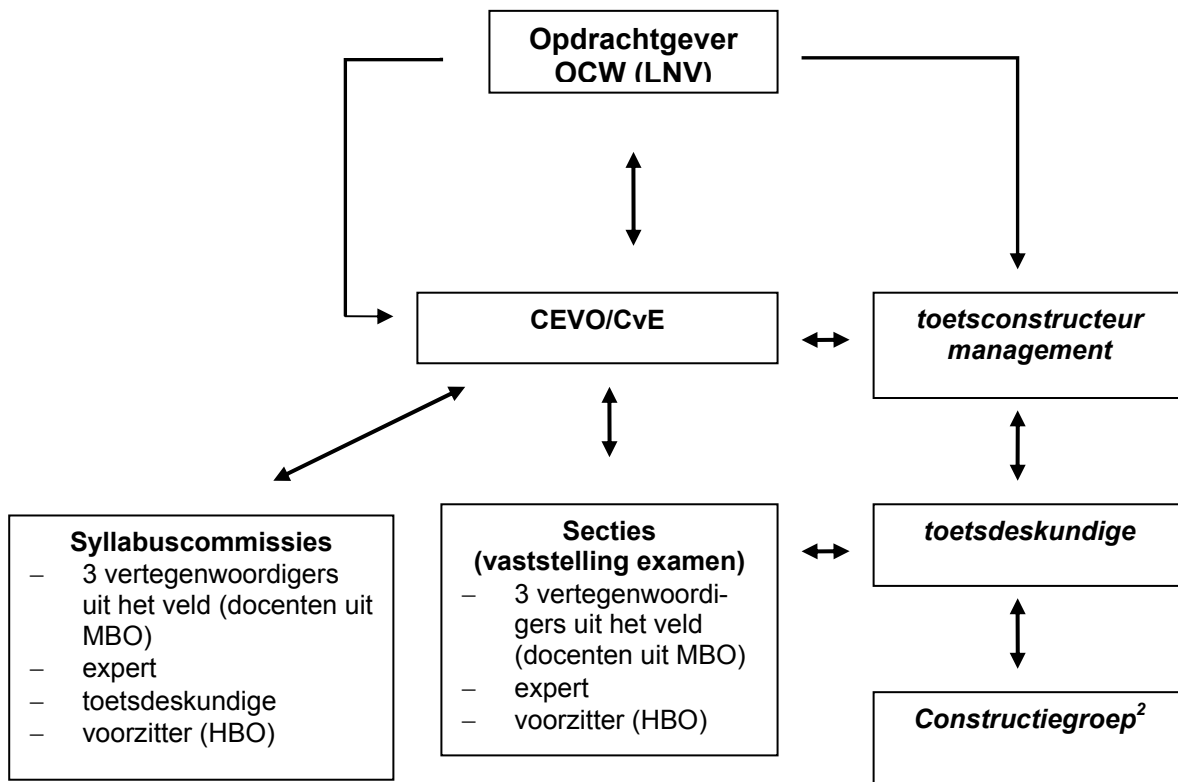
¹ De Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven (CEVO) bestaat uit een bestuur, waarin het georganiseerde onderwijsveld is vertegenwoordigd: VSNU, HBO raad, MBO Raad, AOC Raad, VO-raad, besturenorganisaties VO en onderwijsbonden. Daarnaast kent de CEVO voor ieder examenvak in het voortgezet onderwijs een vaksectie en een syllabuscommissie. De kerntaken van de CEVO zijn:

- vaststellen van syllabi voor de centraal ontwikkelde examens;
- tot stand doen brengen en coördineren van centraal ontwikkelde examens in het voortgezet onderwijs;
- de vaststelling van de centraal ontwikkelde examens;
- gevraagd en ongevraagd adviseren aan de Minister van OCW;
- ontwikkeling en innovatie;
- uitvoering van projecten.

De huidige CEVO is een commissie die is ingesteld door de minister van OCW en is daarom te zien als een 'bijzonder onderdeel' van het ministerie van OCW. Intussen is de wet aangenomen om de CEVO, de Staatsexamencommissie VO en de Staatsexamencommissie NT2 in 2009 om te vormen tot één Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO). Het georganiseerde onderwijsveld zal in het College voor Examens (CvE), zoals de naam van het ZBO wordt, op overeenkomstige wijze participeren als in de CEVO.

Bijlage 2:

Beoogde reguliere situatie m.b.t. rollen en verantwoordelijkheden

²De constructiegroep zal grotendeels bestaan uit docenten die ervaring hebben in het onderwijs in de opleidingen waarvoor de coe's geconstrueerd worden.